No. 8. 15 FEBRUARI 1911.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

DE LUIHEID DER BOEREN.

Sir Mortimer Durand gaf onlangs in *Blackwood's Magazine* een beschouwing over Zuid-Afrika en behandelde ook de kwestie van de beweerde traagheid der Boeren. Hij zeide, dat menige Z.-A. landbouwer tevreden is, wanneer hij genoeg beesten en schapen teelt en genoeg mielies verbouwt om zich en zijn talrijk gezin te onderhouden. De lezer zal zeggen: „O, ge bedoelt den Z.-A. Boer. Natuurlijk, hij is lui; maar dat komt, omdat hij Afrikaner is." Is die algemeen aangenomen redeneering juist? vraagt de schrijver.

Er zijn zonder twijfel flinke en ijverige mannen onder de Engelsche Boeren in Z.-A., mannen, die alles doen om hun grond te verbeteren, die in mooie huizen wonen met prachtige tuinen en die goed geld maken. Maar zulke mannen vindt men ook onder de Hollandsche Afrikaners ... Maar zijn die in beide gevallen niet eerder uitzondering dan regel? Verzwakt 't klimaat niet de geestkracht bij den Hollandschen Afrikaner zoowel als bij den Engelschman, en maakt 't niet, dat hij vaak lange tijden van volmaakte rust neemt.... Anderen schrijven de blijkbare futloosheid der Boeren toe aan de ontzaglijke moeilijkheden, die zij te overwinnen hebben. Na geslachten lang gestreden te hebben tegen sprinkhanen, runderpest en andere plagen, hebben zij ingezien, dat die strijd hopeloos is en hebben zij hem opgegeven, dankbaar, wanneer zij in 't vervolg in betrekkelijk gerief en vrede kunnen leven.... Ik ben niet in staat, te beoordeelen, waar de waarheid ligt; maar wat ook de oorzaak moge zijn, er schijnt werkelijk in Zuid-Afrika een neiging te bestaan om 't zich niet moeilijk te maken. Die neiging, gevoegd bij een aantal andere karakter-eigenschappen: een zekere waardigheid en terughoudendheid en hoofschheid, maakt, dat de Afrikaner voor een vreemdeling een aantrekkelijke persoonlijkheid is; maar 't is een gevaarlijke neiging. Vele Afrikaners vechten er hard tegen ... Misschien is daarom de eenige werkelijke moeilijkheid in Zuid-Afrika het klimaat, dat, hoe aangenaam 't ook is en hoe schitterend een menschenras het ook voortbrengt, toch maakt, dat de blanke den lust tot ijverigen en aanhoudenden arbeid verliest."

In die redeneering schuilt een kern van waarheid, maar ook veel oppervlakkigs. Het oppervlakkige komt reeds dadelijk uit, als wij de maatschappelijke stelling van den gemiddelden Afrikaner Boer gaan vergelijken met die van Engelsche vakgenooten. Te veel ziet men in Engeland — en elders — in den Afrikaanschen Boer den kleinen landbouwer, die in Europa op nog niet één, soms op twee H. A. grond alles moet winnen, wat hij en zijn gezin voor een kleurloos bestaan noodig hebben, en die daarin alleen kàn slagen door zóó ingespannen en afmattenden arbeid, dat menigmaal van „arbeiden om te leven" geen sprake meer kan zijn, doch slechts van „leven om te arbeiden." Zoo er in Europa een, aan dien van den Afrikaner boer gelijkwaardige, stand moet worden gezocht, moet men rondzien onder de haast verdwenen „Yeomen" in Engeland, onder de „heereboeren" in Nederland. Maar dan nog blijft de vergelijking mank gaan. Want de gemakkelijke levensopvatting, de afkeer van lichaams-inspanning, welke door velen bij de Boeren wordt geconstateerd — dikwijls ten onrechte, omdat niet *goed* wordt gekeken — is geen karakter-eigenschap, den Afrikaners bizonder eigen, ook geen ras-eigenschap, waarvoor 't klimaat in hoofdzaak verantwoordelijk is, maar een uit de maatschappelijke geschiedenis van den Boer te verklaren eigenschap, die verdwijnt, als de maatschappelijke factoren, welke ze hebben geschapen, voor andere plaats maken.

Doch eerst: die afkeer van lichaams-inspanning, waaruit blijkt hij? Is in Europa de man, die leeft van een pensioen, van een jaargeld, van zijn rente, die niets meer onderneemt, waarmee hij zijn inkomsten kan vergrooten, daarom *lui*? En als hij zich dan, ofschoon niet werkend „voor den kost", dikwerf heel ingespannen, bezig houdt met beoefening van kunst, wetenschap, sport, politiek, zóó, dat hij even vermoeid van lichaam en geest des avonds zich ter ruste begeeft als zijn „hardwerkende" medemenschen, — is hij dan *lui*, afkeerig van krachts-inspanning?

Dezelfde fout maken bijna alle Europeanen, die in het gewone arbeidsleven met inboorlingen, die nog barbaren zijn, in aanraking komen. Zoo'n kaffer is lui — ja, als hij werken moet voor een baas, van wiens arbeid hij met zijn kaffer-hersens 't nut en de noodzakelijkheid niet inziet, of waarvan hij weet, dat *hij* alleen de moeite en

De afstammelingen der Maleische slaven, in den tijd der O.-I. Compagnie ingevoerd, thans bekend als „Slaamschen", behooren nog grootendeels tot een der vele Mohammedaansche secten, ofschoon hun bloed alles behalve vrij is van niet islamietische smetten door sterke vermenging met afstammelingen van negerslaven, bastaards, enz. Hierboven vindt men de afbeelding van hun moskee, waarnaast een oud huisje, zooals men er in de Slaamsche wijk nog talloozen vindt. Van het heilige boek der Mohammedanen, den Koran, bestaat een te Kaapstad gedrukte, eenigszins Afrikaansch getinte Hollandsche vertaling.

zijn baas al het voordeel heeft. Maar zie zoo'n inboorling in zijn eigen omgeving. Harder werken, in den zin van arbeiden om zijn brood te verdienen, dan noodig is, doet hij zeker niet. En omdat hij weinig noodig heeft, is het zelden, dat ge hem bij maatschappelijken arbeid zich ziet inspannen. Maar soms gebeurt het toch, b.v. als hij *zijn* koorn-akkers moet bestellen. En zie dan, *hoe* hij werkt, met welk een ijver, met welk een inspanning, met welk een voortvarendheid. En ga hem na, als hij lange afstanden heeft af te leggen, bij 't zoeken naar verloren geraakt vee, of als hij op jacht is.

De Afrikaner Boer is meer dan een kaffer; toch is de tijd nog niet zoo heel lang voorbij, dat ook die Boer geen reden kon vinden om harder, met meer inspanning te arbeiden, dan voor het winnen van zijn levensonderhoud beslist noodzakelijk was. Die tijd, toen zijn behoeften nog gering waren, de weelde van Europa hem nog onbekend, de eischen, welke de opvoeding van kinderen hem stelde, nog uiterst laag, en de toekomst geen schrikwekkende zorgen in haar schoot bewaarde, geen vrees voor den ouden dag bestond — die tijd eischte van hem niet, dat hij geld „maakte" en, om geld te maken, al de uren zijn levens wijdde aan beroepsarbeid. Als hij geld had voor zijn dagelijksche, geringe behoeften, had hij genoeg. Wat hij meer had, was overvloed, waarvoor zelden of nooit „plaatsing" was te vinden, dien hij bewaarde in een kist, waarin hij kon grijpen, als er eens een „smous" (rondtrekkend kramer) of winkelier kwam, die een mooi en duur gebruiksvoorwerp had te verkoopen. De waarde van 't geld was gering. En meer voortbrengen, in zulk geval, dan door 't gezin zelf verbruikt kon worden, was dwaasheid. Dat noodige werd geleverd door een paar kleine korenakkers, door een moestuintje, door een kleine vruchtboom-aanplanting, en door zijn vee, dat vleesch gaf en wol, welke verruild kon worden voor kleeren, schoenen, huisraad, als tenminste de „vooruitgang" reeds zoo ver was, dat hij ook deze dingen niet zelf vervaardigde. Daarom was zoo'n Afrikaner bijna uitsluitend veeboer. En een veeboer wordt, in goede jaren, — het zij met eenige overdrijving gezegd — slapend rijk. Zich inspannen om zijn brood te verdienen, behoeft hij niet. En komt nu op een kwaden dag een Europeaan, het zenuwbrekend gezwoeg en jagen naar geld en eer in Europa ontvlucht, op zijn plaats, dan treft hem de sereene aartsvaderlijke kalmte, afwezigheid van elke overhaasting, elk begrip, dat tijd geld is, ... en de Boer heet lui.

Maar zie zoo'n boer weer op een jachtpartij, of in de gevaarlijke tijden van zijn beroep, als plotseling opkomend onweer, regen, kou, zijn kudde bedreigt, of droogte den „lamtijd" tot een mislukking dreigt te maken! Dan wordt er gewerkt, in 't zweet des aanschijns, maar steeds zonder vertoon van overhaasting; en met kalme, waardige berusting, als al zijn inspanning toch, voor hem, vruchteloos blijft.

Voor de meerderheid der Boeren is *die* tijd voorbij. Vroeger onbekende veeziekten en oorlog hebben zijn veestapel, zijn vroegeren, gemakkelijken welstand, vernield, hebben hem dikwijls geheel te gronde gericht, zóó dat met het vee ook de grond van hem is genomen. Toen gold het te werken, in anderer dienst, of op gehuurden grond, en veeteelt maakte in menig geval plaats voor tuin- en landbouw en welvaart kon alleen worden verzekerd door harden, dagelijkschen, ingespannen arbeid. Voor menig Afrikaner was zulk een overgang van een gouden naar een ijzeren eeuw onmogelijk, en de kampen van arme blanken rondom de Afrikaansche steden en dorpen zijn daar om te bewijzen, hoeveel eerlijke, goede menschen in die maatschappelijke revolutie stoffelijk, menigwerf ook zedelijk zijn te gronde gegaan; — als gevolg van hun aangeboren luiheid, veroordeelt de strenge moralist, die uit een land van „business" komt; maar die beter weet te zien en te verklaren, veroordeelt niet, maar gevoelt deernis.

Velen evenwel hebben zich weten aan te passen aan de nieuwe eischen, die de nieuwe tijden hebben gebracht. Toen de mijnen werden geopend, toen de vreemdelingen kwamen in hun duizenden, kreeg menig Boer een markt, waar hij den overvloed van zijn plaats kon verkoopen, waar hij kennis maakte met nieuwe weelde, waar zijn geld eerst waarde kreeg. Meerder inspanning begon meer weelde, meer genot, voller leven te beteekenen. En toen veeziekten en Oorlog kwamen, vonden de gevolgen daarvan hem niet weerloos, doch reeds ingewijd in de geheimen van den arbeid voor de markt, om te verkoopen, om „geld te maken." Die gevolgen drongen hem slechts tot meer inspanning, meer beleid, meer handelsbekwaamheid, en de belooning bestond in steeds ruimer weelde, steeds gemakkelijker bewegen. Zóó leerde ook de Afrikaner Boer de waarde der Europeesche spreekwijze: Arbeid adelt, kennen. Dezulken zijn in Europeesche oogen ook niet meer lui. Maar zelven verlangen zij nog wel eens terug naar 't zoo eenvoudige leven van vroeger, vóór runderpest en Oorlog. . . .

Wij willen niet ontkennen, dat het klimaat invloed heeft uitgeoefend op het karakter der Afrikaners. Maar niet op de wijze, als Sir Mortimer Durand het wil verklaren, of beter gezegd, onverklaard laat. De verklaring van de bijzondere eigenschappen der Boeren, die toch met ons, Nederlanders, Duitschers, Engelschen, Franschen van één ras zijn, kan alleen worden gevonden in de bijzondere omstandigheden, waaronder zij en hun voorouders in Zuid-Afrika hebben moeten arbeiden om te leven, en waaronder ze nu arbeiden. En veel, wat eerst onverklaarbaar schijnt, ook in ander opzicht, wordt dan duidelijk en begrijpelijk en men behoeft het heerlijke klimaat van Zuid-Afrika niet te beschuldigen, dat het dingen bewerkte, welke *zulk* een klimaat in andere deelen der wereld gemeenlijk juist niet te weeg brengt.

KAAPSCHE LANDHUIZEN.

(*Bij de afbeeldingen op bladzijden 4 en 5.*)

De oude Simon van der Stel, de man, die van den moestuin aan den Tafelberg een Nederl. kolonie maakte, had in het laatste jaar van de 17e eeuw rust gezocht op zijn plaats Constantia. Zijn zoon, Willem Adriaan van der Stel, even energiek als zijn vader, misschien minder gemakkelijk in den omgang, volgde hem op als Gouverneur. Zijn ambtsduur was een tijd van ingespannen arbeid, rusteloos streven om de kleine nederzetting welvarend te maken, en van afmattend krakeel en aanvallen van „vrije burgers", wier persoonlijke belangen door den voortvarenden kolonist niet werden ontzien en die hem ten val brachten. In de traditie van de Kaapkolonie leeft zijn naam voort als die van een tyran. Theal's reuzenarbeid (*De geschiedenis van Zuid-Afrika*) heeft die traditie versterkt. Eerst in den laatsten tijd worden pogingen gedaan om den man, geplaatst in het raam van zijn tijd, met andere maat te meten en te waardeeren dan tot dusver is geschied, en zóó eerlijker te beoordeelen.

Het is toch niet zoo vreemd, dat de burgers, die Willem van der Stel voor goed bij de heeren bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie in ongenade deden vallen en zijn ambtsleven doorsneden, zijn fraai huis en zijn vorstelijke levenswijze aanhalend als bewijzen van zijn ongeschiktheid als Gouverneur, bijna zonder onderscheid hun positie en hun grond te danken hadden aan één der beide Van der Stel's. Hun aanvoerder, Henning Huising, had van den ouden Van der Stel uitgestrekte gronden ontvangen nabij Eerste Rivier. De man, die, in de grootste armoede van Hamburg gekomen, als schaapwachter aan de Kaap een schamel stuk brood verdiende, had een der dienstboden van den ouden Gouverneur gehuwd, werd door dezen vooruit geholpen en kreeg zelfs een contract voor de levering van vleesch aan de Regeering, hetgeen zijn begunstiger bloot stelde aan de gegronde critiek van de bestuurders der maatschappij in 't vaderland. Maar Huising floreerde en werd, zooals de jongere Van der Stel later getuigde, een der rijkste burgers van de kolonie, wiens landhuis, Meerlust, bij Eerste Rivier, in alle opzichten grooter, hooger en fraaier was dan Vergelegen, het huis, dat Gouverneur Willem zich liet bouwen. Nog steeds is Meerlust, in zijn omgeving, een kloek gebouw. Een dicht bosch van eiken overschaduwt het riviertje, dat over de plaats loopt. En mag dan in de twee eeuwen, dat het gebouw heeft gestaan, veel daaraan zijn veranderd en gewijzigd, doch blijkt zonneklaar, dat Huising's landhuis, met zijn vloer van djati-hout, muurkasten, schoorsteenmantels en dubbele deuren van het zelfde tijdbraveerende materiaal, zijn vele bijgebouwen met de wonderlijke, dikwijls overdadige versierselen, niet het optrekje was van een landbouwer, wiens zin voor eenvoud moest gekwetst worden door de pracht en praal, welke zijn meerderen konden vertoonen.

Deze Huising vervolgde den zoon van zijn weldoener met nimmer slapenden haat, zwerend, dat de naam der Van der Stel's in de kolonie zou worden uitgewischt.

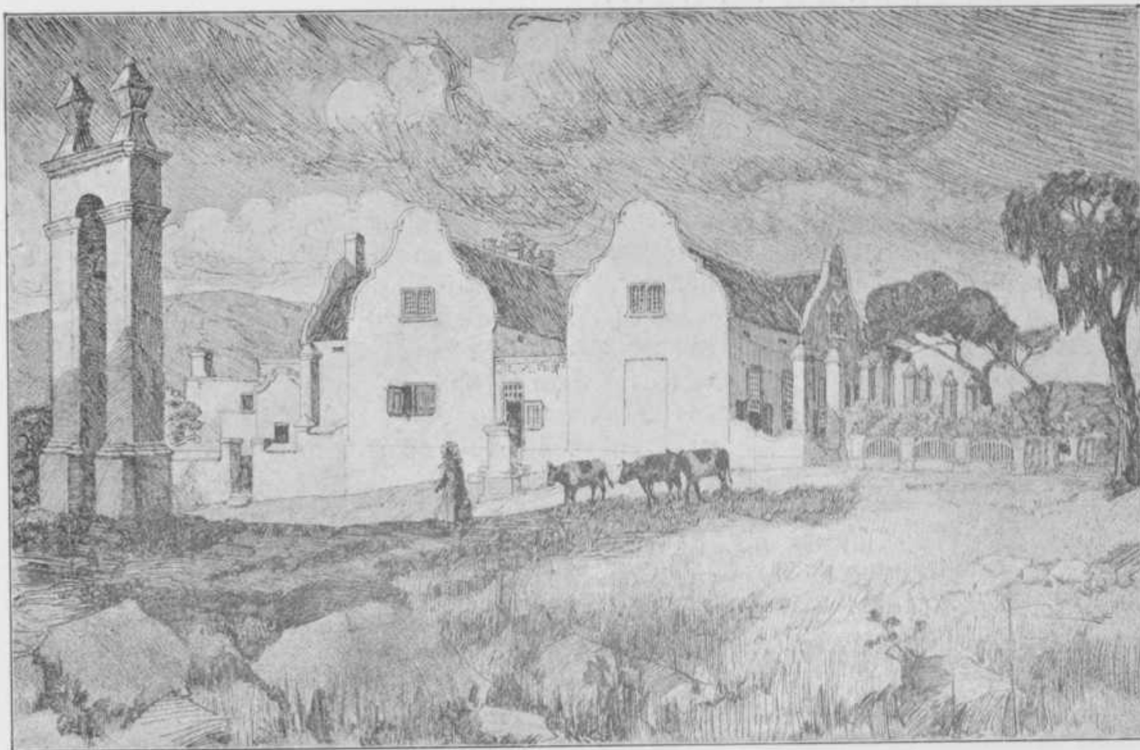
De bouw van het landhuis „Vergelegen" door Willem van der Stel speelt een groote rol in de twisten, die hem het leven verzuurden. Huising en zijn vrienden klaagden er over en zonden hun klacht, voorzien van een uitvoerige teekening van het huis en zijn omgeving, naar Amsterdam. We zien daarop een deftig bouwsel, met drie gevel-toppen en hoog dak en een door hooge kolommen gedragen stoep-overkapping. Vóór dit huis een grooten tuin, waarvan de in een achtkant geplaatste ommuring aan de binnenzijde dient als achter-muur voor grootscheeps opgetrokken bijgebouwen. Een viertal buitengebouwen verheffen zich in een fraai aangelegden tuin, boomgaard en wingerd. Tegen de overdrijving van zulk een teekening trachtte Van der Stel de zaak recht te zetten, door zelf een prent te leveren, welke, als men ze vergelijkt met wat er nu nog van Vergelegen over is, een juister beeld van den waren toestand moet hebben gegeven dan Huising's prent: heel wat eenvoudiger, ofschoon toch grootsch van aanleg. De plaats, Willem Adriaan in 1700, toegewezen door den commissaris Wouter Valckenier was 400 morgen groot. Henning Huising's bezittingen besloegen 600 morgen.

Toen Willem van der Stel, als gevolg van de tegen hem gevoerde campagne, in ongenade was gevallen, kwamen er bevelen uit Holland, dat zijn huis geheel moest worden vernietigd en zijn grond in stukken verdeeld. Wat er van over is, bewijst, dat die bevelen nooit strikt zijn opgevolgd. Een van zijn vijanden, Jacob van der Heyden, die een groot deel van het eigendom kocht, zal middelen hebben weten te vinden om het vonnis voor een groot deel onuitgevoerd te laten. Wel is de eigenlijke hofstede, die één zijde van den achthoek had ingenomen, vernietigd, maar het achtkant zelf staat nog, met menig bij- en buitengebouw, en daarbinnen een woonhuis, dat den indruk maakt, in Van der Stel's tijd te zijn gebouwd.

Van de weinige oude gebouwen van eenigen omvang, die het hedendaagsche Kaapstad nog toont, is de vroegere slavenmarkt, thans gebezigd als kerkgebouw, zeker een der merkwaardigste.

Huising zag zijn wensch vervuld. De naam Van der Stel is van den Kaapschen grond verdwenen. Maar veel van wat in hun tijd is gedaan en gewrocht, staat nog heden. Stellenbosch vereeuwigt hun naam. Naar wij hopen, zal spoedig een Afrikaner opstaan om de vlekken af te wisschen, die afgunst en kleinsteedsche nijd daarop hebben geworpen en die door den historicus Theal, die meer uitmunt door accuratesse dan historische fantasie, getrouw zijn nageschilderd.

MEERLUST.

Meerlust is gebouwd door Henning Huising, geboortig van Hamburg, die zijn loopbaan in de Kaap was begonnen als „schaapwachter". In de nabijheid van Eerste Rivier, niet ver van Kaapstad, had hij van Gouverneur Simon van der Stel, die hem zeer beschermde, uitgestrekte weiderechten verkregen, hetgeen niet belette, dat hij een bitter vijand werd van Willem Adriaan van der Stel. Ofschoon het huis, dat hij bouwde, in pracht en grootte alles overtrof, dat de Kaap tot dien tijd had gezien, beschuldigde hij den Gouverneur van het najagen van buitensporige weelde. Ook in Kaapstad had hij een woning, welke beschreven wordt als „uitermate fraai, het eigendom van den rijksten burger in de Kolonie".

DIE JONGSTE BURGER.

1

Toen die son van die Vrijstaat op Paardebergs slagveld
Rooi als bloed in 'n traansee was ondergegaan,
Toen die leeuw van die noorde [1]) gelegd was in bande
En verskeurd op die grond lag die Vrijstaatse vaan;
In die aaklige tijd van Verwarring, Verwoesting,
Van Verraad en Vertwijfling, van Wanhoop en Wee,
Toen slegs Vrees met die morre [2]) kwam, Skrik met die
awend,
En die donkere wolke geen ligrand wou gee;
Toen alles verlore skeen: Hoop, Moed en Vrijheid,
Te'en die stijgende o'ermag steeds swakker verset,
Toen herleef ook die dappere voortrekkersgeest weer
En ontrol hij die vane van Christian de Wet!
En Quathlamba [3]), wat spraakloos die moed van die vaadre
Onverskrokke gesien had in vroegere eeuw,
Langs sijn ruwe rotswande vir niks terugdeinsend,
Die herken nou die nasaat: die welp van die leeuw.
En solang als die bergkruin sig fier hef ten hemel,
Waar daar nagtliks die sterre op die stille wag staan,
O'er die grawe, waar slaap d' onvergeetlike dappre,
Sal daar ruis in die nagwind die roem van hul daân.
En solang als ons volk hul gedagt'nis so roemrijk
Als 'n erfstuk, 'n kleinood, bewaar in ons hart,
Solang sal ons self, getrouw aan ons roeping
En standvastig so's hul, die vergetelheid tart!

2.

Die Kamp.

In die kamp van die vrouwe heers Stilte 'en Donker,
Die Ellende, genadig bedek deur die nag;
Hier en daar in 'n tent slegs 'n flouw liggeflonker,

[1]) Gen. Piet Cronjé. [2]) Morgen. [3]) De naam, dien de Kaffers geven aan de Drakensbergen.

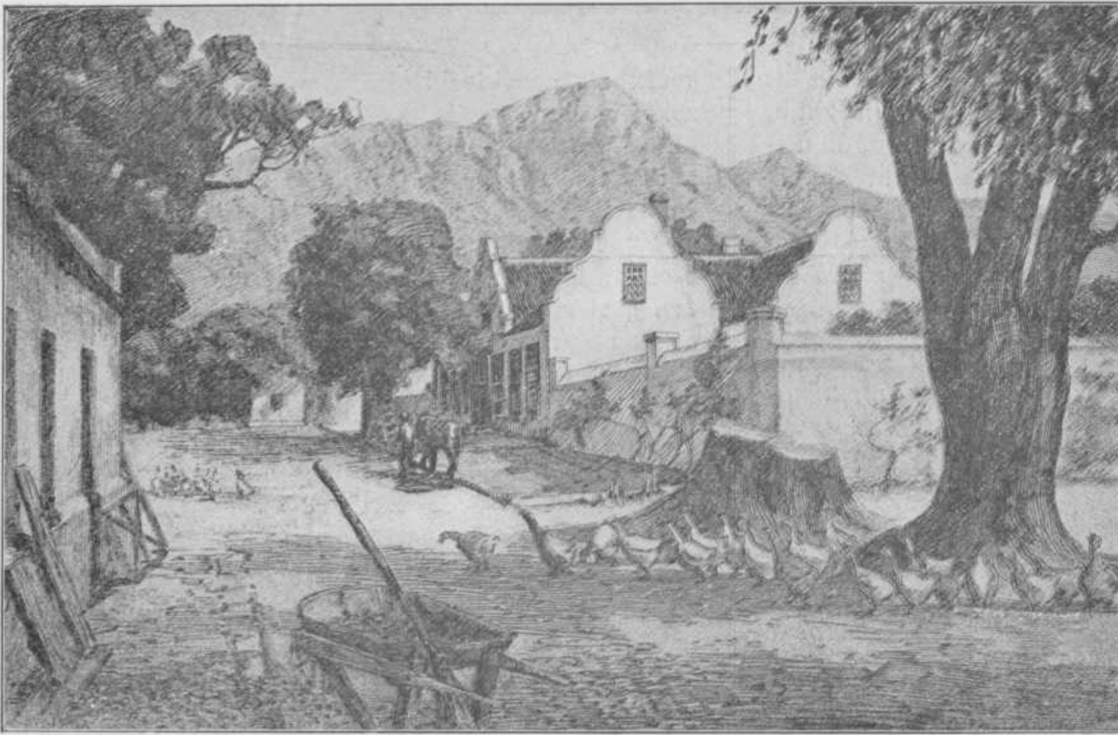
Waar die Engel van Meelij — die Doodsengel — wag!
Uitgehuil en van droefheid o'erstelp lig te bewe,
Of sijn hart ag! moest breek onder traanloos geween,
'n Twaalfjarig Boer-seun; geen hoop hem geblewe,
Sedert gister 'n wees — op die wereld alleen.
Want sijn vader was vroeg in die strijd al gesneuwel,
Naar die kamp toe moest moeder, toen die huis was
verbrand;
Sij en sussie lig daar aan die voet van die heuwel....
"Ag, mijn kind," sprak sij sterwend, "wees trouw vir
jou land."
Maar met eens lê hij stil met die oor te'en die aarde,
Uit die verte uit kom daar 'n dowwe [1]) gedruis,
'n Gerammel van wa'ens, getrappel van paarde....
So's die Boere-kommando die a'end bij die huis.
En 'n magtig verlange laat ril al sijn lede
Bij die denkbeeld: daar trek van ons mense verbij.
En hij kruip bij die skildwag verbij, geen tien trede.
O'er die doorndraad — heining — dank God, hij's vrij!
Nie die grijnsende nag, noch die skot van die skildwag,
Noch die snerpende kou laat hem huiwer — hij's weg!
Halfverkleumd bij De Wet breng hem een van die brand-
wag: —
"Generaal, hier's 'n burger, wat vir ons kom help veg!"

3.

Die Lager.

Bleek werd die held van 'n honderd gevegte,
Duister en droewig die heldere oog:
"Moet nog ons kinders ook veg vir ons regte?
"Vaderlandsliefd' ken geen offer te hoog!
"Vrijheid eis hier van uit onse gelédre

[1]) Dof.

VERGELEGEN.

Vergelegen was het landhuis van Gouverneur Willem Adriaan van der Stel, dat in de beschuldigingen, die tegen hem werden uitgebracht, een groote rol speelde. Beweerd werd, dat hij het schoone gebouw had laten bouwen door Gouvernements-werklieden en zelfs van Gouvernements-materiaal, terwijl de bijbehoorende grond gedeeltelijk langs den weg van chicanes zou zijn verkregen. Kolbe beweerde, met niet geringe overdrijving bij alle vaagheid van uitdrukking, dat de grond zich uitstrekte „in de richting van Natal". De plaats lag in „Hottentotsch Holland", aan het Noord-Oostelijke strand van Valsche-baai.

"Manne van staal wat gevare uittart,
"Ginds in die kamp ook die moeder, die tedre,
"En die onskuldige kind aan haar hart.
"Wie sig wil aansluit bij ons, moet verwagte,
"Daagliks die dood in die oge te kijk,
"Honger en dorst, vrees en pijn te veragte,
"Nimmer die eindpaal, die doel te bereik.
"Berg-o'er, waar nooit nog 'n hoefslag gedonder;
"Stroom-deur, waar geel rol die bruisende vliet;
"Krans-af, waar swart gaap die afgrond daaronder;
"Blokhuis en doorndraad, 'n pad deur te skiet;
"Vlug als die springbok die vijand ontwijke;
"Blits-snel hem morre weer spring in die sij;
"Sa'ens [1]) so's die aadlaar sijn plan af te kijke;
"'s Morrens so's die leeuw van hem buit weer te krij.
"En die beloning? Misskien op die velde
"Eensaam 'n graf vind, benat deur geen traan.
"Eenmaal misskien sal die nakroost vermelde:
"Hij was 'n held!".... ""Generaal, ik sluit aan!""

4.

Die Slag.

So's sprinkhane-swerms kom van uit alle oorde
Die vijand, toen d' ogtend die lager bestraal
— Van morre en awend, van suide en noorde —
En sluit De Wet in in 'n ringmuur van staal.
Verniet [2]) al hul voetvolk en ruiters en bomme;
Niks baat ook die driemaal verdubbeld kordon,
Hij breek so's 'n warrelwind deur die kolomme
Met aghonderd burgers en Danie Theron!
Die stofdamp verdwijn en die krijgsrumoer swijg weer
En sag val die nag o'er die bloedige veld,
Waar bulderende moordtuig en mauser nie dreig meer;
Sieltogend lig strijdros en dappere held —

[1]) 's-Avonds. [2]) Vergeefsch.

Tesaam vriend en vijand. Die Rooikruis krij [1]) later
Die arme klein seun met 'n ko'el deur die borst,
Geduldig en moedig — 'n opregte Vrijstater!
"Die pijn.... kan ik uithou.... maar ag!.... nie die dorst."
Gelaafd word sijn lippe, verbind al sijn wonde —
Te ruw was die skok en die stengel gekraak.
Dienstvaardige Meelijde daar aan sijn sponde
Kon sien elke uur, hoe die Skaduw genaak.
In brandende koors ijl hij: "Daar kom van verre
'n Grote kommando.... hul roep op mijn naam —
Hul rij op wit perde.... hul wijs.... naar die sterre —
Kijk, daar is mijn vader.... 'k gaan saam.... ik gaan saam.

Die oge word flouwer en slap word die hande,
Hij 't weer aangesluit bij die grote kommande.

Die Brandwag. DR. A. G. VISSER.

'n Voorsigtige Mannetje.

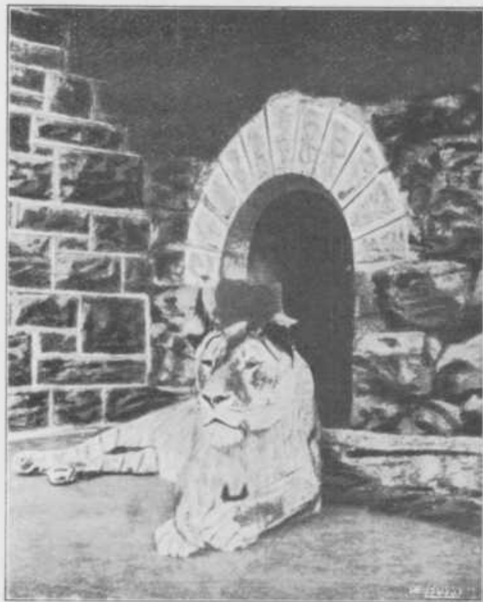
Ma: "Kom Japie, jij moet vanaand in die bad gaan."
Japie: "Ik sal nie."
Ma: "Ja toe kom, jij moet. Jij weet, ons gaan more [2]) na die dieretuin."
Japie: "Ja, maar sê nou, ik gaan vanaand in die bad en dit re'en more so, dat ons nie kan gaan nie? Dan het ik v'rniet so swaar gekrij."

Lijk maar Snaaks.

Klein Kosie: "Ma, is ik nie 'n soet kind vandat ik Sondagskool toe gaan nie?"
Ma: "Ja Kosie, jij is."
Klein Kosie: "En ma vertrouw mij nou, nê [3])?"
Ma: "Ja seker, mij kind."
Klein Kosie: "Nou, hoekom [4]) het ma dan die konfijt kas toegesluit?"

[1]) Vindt [2]) Morgen. [3]) Niet? (niet waar?) [4]) Waarom.

LEO.

Leeuwin, afkomstig uit Barotseland, in den Zoölogischen tuin te Pretoria.

„Leo" is in dit geval geen Latijn, maar een, de uitspraak in enkele deelen van Z.-Afrika benaderende schrijfwijze van ons „leeuw". Peter Kolbe geeft van deze diersoort, naast een afbeelding, waarvan wij een gedeelte hier reproduceeren, in zijn *Naauwkeurige en uitvoerige Beschrijving van De Kaap de Goede Hoop* een beschrijving, welke hier moge volgen:

Dat de Leeuw, waar van 'er hier veel worden gevonden, die zoo wel menschen als onvernuftige dieren haat, en honger hebbende na haar leven staat, en des niet tegenstaande een edelmoedig, dapper, sterk en heldhaftig dier zy, en derhalven wel verdiene, de Koning onder de dieren genaamt te worden, is mynes bedunkens een zaak, die geen tegenspraak lyd. Men onderzoeke van hem elk lid dat men wil, zoo munt in het zelve uit een zodanige grootsheid en hoogachtbaarheid, die zelfs den stoutmoedigsten en onverschrokkensten mensch doet beven; wil men echter deszelfs eigenschap by malkanderen nemen, en dezelve by zich overwegen, zoo ziet men zonder tegenspreken, dat hem de rang voor alle dieren toekomt.

Zyne manen, welke de mannetjes alleen dragen, zynde de wyfjes daar van berooft, laten door haar donkerrode kouleur eene heldhaftigheid zien, en zyne brede borst, zyne gedaante en gantsche gestalte, zyne deftige gang, zyn verbazent springen, zyne heldere en by nacht als twee vonken vuurs, of eigentlyker, als twee brandende kaarzen stralende oogen, zyn snoeven en brullen, zyne grote en aan de yzerharde pooten zynde klaauwen, die hy als de katten uitzetten en inhalen kan, zyn verschrikkelyke muil, en angst aanjagende kop; kortom alles wat aan hem is, toont een zodanige dapperheid, magt, grootmoedigheid, en onverschrokken aardt, dat men zyns gelyke onder alle dieren in de gantsche waereld bezwaarlyk zal aantreffen, ofschoon zy alle by malkanderen waren.

Ondertusschen ben ik verwondert, dat eenigen van de nieuwe ontleedkundigen zich onderstaan te zeggen, dat de benen van een Leeuw zoo dicht niet waren, als de Ouden, daar onder Aristoteles, hadden overgegeven, daar nogtans de veelvoudige ondervinding, en myn eige gezicht my daar van overtuigt hebben, alzoo ik altoos heb bevonden, dat door de benen van een Leeuw maar een mergpypje of gaatje loopt, dat niet veel groter is, als dat door een tabakspyp gemaakt word.

Dit is ook, mynes bedunkens, de rede, dat een zodanig leeuwen been, door de zon gedroogt, het vet daar uit gebraden, en daar na aan stukken geslagen, zoo goed vuur geeft, als een kiezel of ander vuursteen; en zoude men zekerlyk zeer goede oogen of ook een treffelyk vergrootglas moeten hebben, als men een ander gaatje, met eenige vettigheid gevult, wilde ontdekken; welk alles immers wel dicht genoeg heeten mag.

Wyders dunkt my, dat de sterkte van een leeuw genoegzaam te kennen is, om dat hy al het geen hy dood, met eenen slag zodanig ter aarde werpt, dat het niet meer om opstaan denkt. Wanneer nu de benen zoo dicht niet waren, als de Ouden hebben gezegt, zouden zekerlyk de schinkels eer breken, dan dat een schepzel, maar eens voor het hoofd geslagen, dood ter aarde zoude vallen. En weet ik my nog zeer wel te erinneren, dat in de maand van December 1705 een leeuw een soldaat, die in het veld voor zyn officiers tent de wacht had, met een slag, welke altyd van een verschrikkelyk gebrul verzelt is, dood geslagen heeft en daar op met den zelven hene gegaan is.

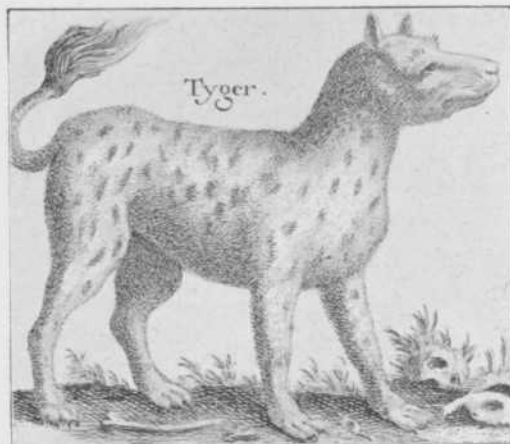
Insgelyks is my nog niet ontgaan, dat een ander leeuw in den jare 1707 een tamelyk zwaren os op zodanige wys gedood heeft, en daarenboven met denzelven over een redelyke hoge muur gesprongen, en aldus met den buit doorgegaan is. Wie hier uit niet kan bemerken, dat de benen van een leeuw zeer dicht zyn, en dat deszelfs sterkte daar van daan komt, van dien wilde ik mij zeer gaarn van iets beters laten overtuigen, terwyl buiten allen twijfel is, dat de beet, welke hy na het aas doet, na het gemeld gebrul geschied, en eerst op den slag volgt.

Als iemand een leeuw te na komt, gelyk licht kan geschieden, wyl hy zich in de struiken verbergt, en als een hond op zynen roof loert, en hem in 't oog krygt, zoo behoeft hy maar na deze beide dingen te zien. Slaat hy met zynen staart op den rug, en schud daar bevevens de manen uit de ogen, zoo mag hy zyn testament wel zoo voort maken, vermids de dood voor de deur staat, gelijk ik met een voorbeeld bewyzen kan, van twee karels, die in 't veld gingen, om na andere dieren te schieten. Deze quamen ook een Leeuw zoo na, dat hy ze in 't oog kreeg, en zoo voort de beide tekens van zich zien liet, waar na hij op een van hen toeschoot, om hem de rest te geven.

Een leeuw en een leeuwin, zooals men deze dieren vindt afgebeeld in Kolbe's meer genoemd werk.

Edog deze ontweek of uit angst, of door goddelyke voorzorge den slag, en vatte den leeuw by de manen, waar door zy beide worstelende ter aarde vielen. In 't buitelen greep deze den leeuw by de tong, en hield ze vast, dat hy niet byten kon. Zoo dra dit zyn makker zag, schepte hy moed, en sprak den onder den leeuw leggende een hart in 't lyf, met belofte dat hy den leeuw zoude doodschieten, en hem redden. Dit nauwelyks gezegt, legt hy aan, en trof hem zoo gelukkig, dat hy zoo voort dood bleef, en aan zyn makker het leven als geschonken wierd, gelyk zy dan nog beide alhier woonachtig zyn, en dit toeval zeer omstandig weten te verhalen.

Kolbe's voorstelling van een Afrikaanschen Panter, Africanice: Ti'er (Tijger).

Zoo dra een paard een leeuw ruikt, luistert het niet meer na den toom, maar neemt wel haast met den Ruiter de vlucht, of zoekt den zelven af te smyten. Ondertusschen is dit laatste een groot geluk, om dat den leeuw niet den Ruiter maar het vluchtende paard vervolgt, als welkers vleesch hy zeer begeerig zoekt en vreet. Wanneer dien volgens iemand te paard zit, dat de wind nog niet van den leeuw gehad, of hem geroken heeft, zoo kan hy door het afspringen nog de dood ontgaan.

Ziet echter iemand, dat de leeuw den staart niet veel roert, en de manen niet schud, zoo kan hy hem onbevreesd verby gaan, ja hy kan hem zelfs met het werpen van een stuk hout of steen uit zijn legerstee verjagen. Dit kan ook geschieden, als men met een wagen ryd, als welkers geraas, zoo als ook het geklap van de sweep hy ook niet verdragen kan, gelyk zulks de boeren met vermaak konnen betuigen, die veel by nagt moeten ryden, zoo zy anders hare paarden verschonen, en door de gruwzame zonnehitte niet afmatten willen. Deze weten insgelyks te zeggen, gelyk ik zelf ook heb gezien, dat de heldere en vurige oogen van den leeuw hem by nacht altyd verraden, om dat men dezelve by nacht als twee lichten, zeer ver zien, en daar door gewaar worden kan, of een zodanige leeuw op iemand afkomt, of van hem afgaat.

Om mee te beginne.

'n Ou korrelkop Boer had moeite met sijn buurman en moes uiteindelik raad hê van 'n prokureur.

"Ik wil hê, jij moet hem 'n brief skrijf," sê hij met die vereiste nadruk aan die prokureur, "en hem vertel, dat dáardie spulletjes nou op 'n end moet wees; ik is daar net buikvol van. Ik weet precies, wat ik wil sê, maar ik het nie die geleerdheid om 't reg en volgens wet te sê nie."

"En wat wou jij hem sê?" vraag die prokureur.

"Wel," antwoord die man ferm, "jij kan beginne met hem te vertel, dat hij die onbeskaamste boosdoener is, wat daar op twee bene loop, die gemeenste skobbejak, wat die aardbodem ontsier, en dan kan jij daarvandaan self verder bo'entoe werk."

Hij het dit verwag.

Ma: "Gawie, wat het jij met die koek gemaak, wat ik gister v'r jou verjaardag gebak het?"

Gawie: "Ma, ik het dit aan ons onderwijser gegee."

Ma: "So? dit was baia goed van jou. En het hij dit geëet?"

Gawie: "Ja ma, ik denk so, want hij was nie vandag in die skool nie."

Hij het dit gekrij ook.

Fransie: "Oom, gee mij tog 'n shilling. Ik wil v'r mij 'n apie koop om mee te speul."

Oom: "Nee, julle het al één apie in die huis, dis genoeg."

Fransie: "Wie is dit oom?"

Oom: "Jij."

Fransie: "Nou ja, oom, gee mij dan 'n sixpens om v'r die apie lekkers te koop."

S'n geselskap-maniere.

Ma (aan tafel): "Jannie, wat sal jij nou neem, koek of tert [1])?"

Jannie: "Koek!"

Ma: "Is dit 'n manier om te praat? Hoe moet jij sê? Koek, wat?

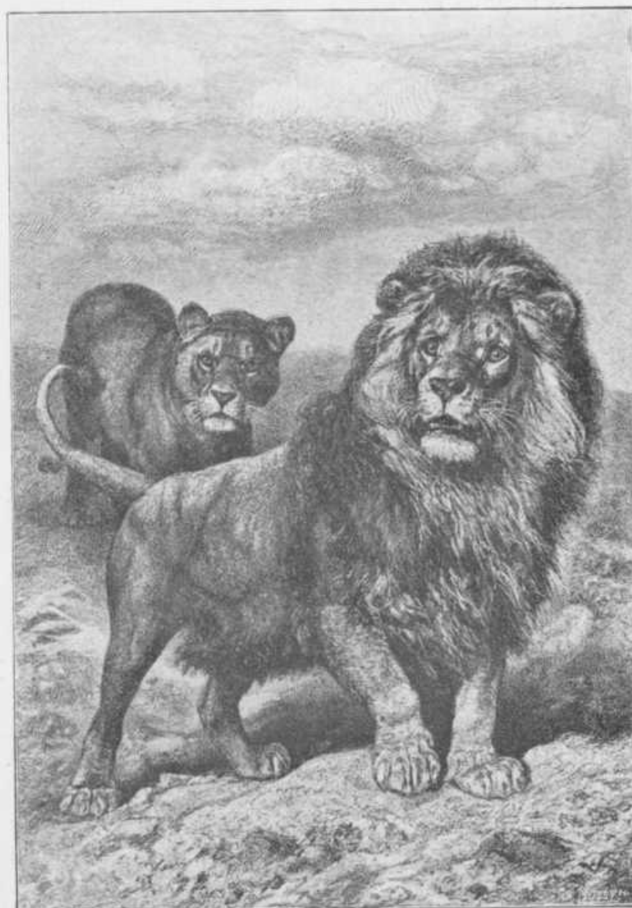
Jannie: "Koek eerste."

Ook 'n rede.

"Kan jij mij vertel, hoekom [2]) die son nooit ondergaan op die Britse Rijk nie?"

"Ja, omdat die son hul nie in die donker kan vertrouw nie."

[1]) Taart. [2]) Waarom.

Een Afrikaansche leeuw en leeuwin, naar de natuur geteekend.

VELDKORNET EN BURGER.

't Was in de dagen van vóór den Oorlog, toen de President bij monde van veldkornet Pompoen eenmaal aan de burgers van Kliprivier liet weten, dat hij op dien en dien dag 't dorp 'n bezoek zou brengen. Nog nooit had men Jan Pompoen zoo van huis tot huis zien jagen, overal met dezelfde boodschap: "Zaterdag morre 8 uur bij mekaar kom voor die Transvaal Hotel, en denk daaraan, alles achter mekaar! Kisklere, zaal, toom, roer, blink [1]) en gepoets en die flukste perd, wat jij in hande kan krij!" Onder de burgers was 'n zekere Shilling, alom bekend door z'n onverschilligheid in zake kleeren en uitrusting, en deze kreeg 'n bizonder hartig woordje van Pompoen om toch bij deze gelegenheid z'n oude natuur te verloochenen.

De morgen kwam en de inspectie van de eerewacht om den President te ontmoeten, begon.

Alles en een ieder was in orde, behalve natuurlijk Klaas Shilling.

"Mijn mag, [2]) kerel, hoe lijk jij? En dit na alles wat ik jou gesê het! Jou broek is geskeur, jou skoene het v'r geen jaar 'n bietje swartsel [3]) gesien, jou baatje is sonder knoop en jou hoed lijk so's 'n sif [4]), jou roer [5]) is één roes en jou perd is slegter dan 'n dooie donkie [6]). Shilling, Shilling, ik het vanmelewe nog nooit so'n vuile geldstuk gesien nie!"

"Ja nee, veldkornet," kwam 't dood-kalme antwoord, "dis moontlik, [7]) maar in mij ou dorp koop 'n mens tog altijd vier pompoene v'r één shilling!"

[1]) Blinkend. [2]) Bastaard-vloek (machtig). [3]) Schoensmeer [4]) Zeef. [5]) Geweer. [6]) Ezel. [7]) Dit is mogelijk.

Oud, vervallen wachthuis op de helling van Tafelberg.

OUDE ADEL.

Omtrent het bezoek van den Hertog van Connaught aan Bloemfontein schrijft Dr. O'Culis in *De Vriend des Volks:* „Wat vir mij opmerklik was, was die ontvangs op die mark. Daar op die platform [1]) was Boer en Engelsman deurmekaar. Elke man het zij beste pakkie aangehad en daarbij die beste komplemente. 'n Stuk of wat het net gawerig [2]) die vreemde buigings reg gekrij. Die buiging bestaat uit 'n swik in die regter been en die rug. Een en ander het te vroeg begin en het gelijk of hulle mank was. 'n Paar Afrikaners kon die ding nie reg krij nie. Hulle rug is te stijf, daar ontbreek een skrenier aan, daarom was die hele komplement net so vol vouwe als hulle manelle [3]). Ou oom Andries Cronjé [4]) het hom doodgewoon aan die ou manier gehou. Maar daar was een oubroeder met 'n lang baard. Hij het ewe maklik verbij gekom en op 'n hartelike Afrikaanse manier die Duke [5]) en Sij Vrouw gegroet, net soos onse ou mense gewoon is. Kijk, dit was vir mij pragtig. Al daar die ander gekruip en krulle was nie in die stof van die ou Boere-komplement nie. Ik het sommer [6]), lus gehad, om die ou broeder ook te gaan groet.

Van Ondervinding?

Misies [7]): "Mietje, weet jij nou net, hoe warm die water moet wees vir bijbie s'n [8]) bad?"

Mietje: "Ja misies, ik weet goed. Als die kind blauw worde, dan is die water te koud; en als hij rooi worde, dan is dit te warm."

[1]) Verhooging, tribune. [2]) Graaf-netles. [3]) Gekleede jassen. [4]) Gen. Andries Cronjé, van Winburg [5]) Hertog. [6]) Zoo maar. [7]) Mistress, mevrouw. [8]) Voor baby's.

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden.

Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.